

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

МАТЕРІАЛИ

X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2022

УДК: 37+316.61

О72 Освіта та соціалізація особистості // X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 22-23 квітня 2022 р.) 92 с.

Рецензенти:

Попков Василь Васильович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Халапсис Олексій Владиславович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» присвячено 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського і вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

«Освіта та соціалізація особистості»

22-23 квітня 2022 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісеєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, завідувач історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського».

КУЛЬТУРА ВІЙНИ: ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ

Поки є людство, є й культура. Але культура не продукує війну, а війна продукує культуру війни. Культура, коли йде війна, ніколи не може бути поза межами війни.

Поняття «культура» в своєму становленні пройшло тривалий шлях розвитку. Сам термін «культура» має походження від латинського дієслова «*colere*», який мав безліч значень: населяти, обробляти, почитати. Спочатку слово «*cultura*» мало такі значення: оброблювання, обробка ґрунту, вирощування, виховання, тобто вказувало на ті зміни, які відбуваються в результаті свідомої діяльності людини, як в трактаті «*De agri cultura*» («Про сільське господарство») римського державного діяча і письменника **Марка Порція Катона** (234-149 рр. до н. е.) [1].

Інший Римський політичний діяч, оратор і філософ **Марк Туллій Цицерон** (106-43 рр. до н. е.) у своїй роботі «*Tusculanae disputationes*» («Тускуланські бесіди») [2] вперше використовував слово «*cultura*» в іншому, переносному сенсі – стосовно впливу на людський розум, підкреслюючи невпинну, свідому роботу над самим собою, обробіток того, що закладено природою. І відразу ж «*cultura*» стала протистояти іншому латинському поняттю – «*natura*», тобто природа. В даному контексті слово «культура» стало означати явище штучно створене, неприродне. Саме з тих пір світ культури, будь-який його предмет або явище сприймаються не як наслідок дії природних сил, а як результат зусиль самих людей, спрямованих на вдосконалення, обробку, перетворення того, що дано безпосередньо природою.

В *Античному світі* культура розуміється як *виховання міри, гармонії і порядку, формування культурної людини, особистості, ідеалу людини*. Вся система освіти була спрямована на виховання не вузького фахівця-професіонала, а особистості з визначеними ціннісними орієнтаціями (ідеал людини). Тому й використовується термін «*Пайдейя*», під яким розуміється, й у тому числі, - культура як процес формування культурної людини. Отже, мудреці Античності розуміють, що необхідно розвинути у людини розумну здатність суджень, естетичне почуття прекрасного, здатність жити в гармонії з природою (єдність природи і бога), відповідно до законів громадянського суспільства, досягти фізичної і моральної досконалості (вміти захистити свою честь, досягти слави, брати відповідальність при прийнятті рішень).

З численних визначень культури мені більш подобається розуміння культури як сукупності матеріальних і духовних цінностей, що виражає певний рівень історичного розвитку даного суспільства і людини [3, с. 151]. Саме ця трактовка, на мій погляд, дозволяє зробити діагноз сучасному українському та російському суспільству. Бо «сукупність матеріальних і духовних цінностей»

України дає нам щасливу можливість з цікавістю дивитися у майбутнє і та ж сама «сукупність матеріальних і духовних цінностей» Росії каже про суспільство, цитуючи один з фільмів: «слон вже помер. але він про це не знає, тому що великий» [4].

Культура, якщо це справжня культура, спрямовує нас на загальнолюдські цінності, що особливо важливе під час війни.

На жаль, значна кількість громадян намагалися робити вигляд, ніби вони не беруть участь в україно-російському конфлікті, що їх це ніяк не стосується. Але так не може бути, бо протистояння російського терористично-імперського режиму та українських загальнолюдських цінностей свободи та демократії є не дрібним, а глобальним протистоянням. Це протистояння Зла і Добра не можна назвати дрібним протистоянням. Для торжества зла потрібна лише відмова від добра. Добро більш принципове. Воно наполягає на категоричному імперативу моралі, на категоричному дотриманні морально-етичних цінностей. Зло нічого від нас не потребує. Тільки недобачати торжество зла. Така морально-етична деформація дуже гарно простежується під час війни. Саме тоді відбуваються соціокультурні трансформації морально-етичної системи суспільства і не тільки того, що знаходиться у самому жерлі війни, але й того чи тих, які у цивілізаційної картини світу знаходяться поряд з війною.

Найбільше деформуючий вплив подібні соціокультурні трансформації надають на ціннісні, і перш за все – морально-етичні, орієнтації особистості. В умовах сучасного інформаційного суспільства істотним фактором, що впливає на цей процес, є велика включеність сучасної людини в Інтернет-комунікації. У сьогоднішньому Інтернеті як агент соціалізації (як первинної, так і вторинної) займає дуже важливе місце для розповсюдження цінностей Добра. У Росії ситуація ускладнюється ще й тим, що така трансформація цінностей відбувається в умовах глобальної соціокультурної аномії, обумовленої домінуванням споживчих цінностей над цінностями гуманістичного суспільства, морально-етичної людини. Такий аномічний стан суспільства та особистості підриває ціннісні основи взаємин індивіда і соціуму, деформує процеси соціалізації особистості. У цих умовах люди, які не зуміли вписатися в реальність, нерідко прагнуть знайти деструктивні шляхи соціокультурної адаптації до соціонормативних параметрів суспільного життя, що змінилися з конструктивних до деструктивних. Це не є випадковим фактом для російського суспільства, бо особливістю російського суспільства у сьогоднішньому є превалювання споживацьких цінностей над морально-етичними (звідси й крадіжка пральних машин та інших мінімальних цінностей споживчої культури російськими злочинцями-загарбниками). Така позиція Росії руйнує саму особистість, суспільство, майбутнє буття, життя не тільки своїх громадян, але й чужих. І саме культура війни в російському суспільстві розвивається в сучасності, але ця культура війни розвивалася й у мирні часи.

Культура війни принципово зовсім другого, протилежного, складу, ніж культура миру. Культура війни більш чорно-біла. «Війна це завжди «або те – або інше». Війна це завжди диференційована культура. Тільки закінчення війни дає шанс повернутися до схеми «і те – і інше». Тільки мир дає шанс

мультикультуралізму та культурній толерантності. Але мир потрібно ще завоювати» [5]. Це дуже справедливі роздуми про різноманітність культури війни та миру, та про значення мультикультуралізму і толерантності.

З моєї точки зору, у свідомості сучасної людини культура війни – це соціокультурна концепція, що передбачає трансформацію війни як соціокультурного феномена у свідомості людини, що допускає війну як прийнятно-можливий варіант вирішення конфліктної ситуації. Але у морально-етичної людини культура війни – це соціокультурна концепція, що передбачає трансформацію війни як соціокультурного феномена у свідомості людини на шляху до культури миру, що є категоричним імперативом сучасного буття.

Саме такою і є українська культура, яка в своєму базису є культурою миру, культурою свободи, культурою творчої особистості. І саме ці цінності є основою сучасної людини, а також шляхом виходу з кризового стану російської культури, що є не тільки імперською культурою, сконструйованою путінським режимом, а є й режимом, сприятливим для громадян Росії, які століттями погоджуються на знуцання влади над особистістю.

Наша цілі:

1) одержати перемогу не тільки на полі брані, але й на полі розвитку культури;

2) показати нашим агресивним сусідам – що культура миру є більш вигіднішою із всіх точок зору, ніж культура війни;

3) добитися від світового співтовариства офіційного суду (ні засудження, що вже є!) над катами та вбивцями українського народу.

Слава Україні!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Катон Марк Порцій. Земледелие. Санкт-Петербург: Наука, 2008. 220 с.
2. Цицерон Марк Тулий. Тускулианские беседы. Москва: Художественная література, 1975. 102 с.
3. Социологический энциклопедический словарь / ред.-координатор Г.В.Осипов. Москва: Издательская группа ИНФРА М_НОРМА, 1998. 488 с.
4. *Игорь Яковенко: слон уже умер, но не знает об этом...* Веб-сайт. URL: <http://www.rusmonitor.com>igor...slon...umer-no-ne-znaet-ob...chto...> (дата звернення: 12.04.2022).
5. КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ВІЙНИ | Блоги - Українська правда. Веб-сайт. URL: <http://www.blogs.pravda.com.ua>Блог Сергія Дацюка>54b8d821ea894...> (дата звернення: 12.04.2022).